

Nr 588.

Av herr **Hagberg** i Luleå **m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 257, angående godkännande av Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete.*

Det europeisk samarbete, varom propositionen handlar, utgör en del av den s. k. Marshallplanen.

Sveriges eventuella anslutning till den europeiska Marshallorganisationen kan, såsom utrikesministern medger, »medföra förpliktelser av stor räckvidd», enär »varje medlemsstat måste vara villig att i det helas intresse biträda beslut, även om dessa i detaljer och på kort sikt kunna strida mot dess egna intressen».

»Dessa förpliktelser äro icke till sitt innehåll närmare preciserade i bestämmelserna rörande den nya organisationen utan härröra ur varje medlems ansvar för genomförandet av de beslut, organisationen kan komma att fatta för förverkligandet av det allmänna rekonstruktionsprogrammet.»

Det handlar om politiska engagemang.

Utrikesministern utgår emellertid från att »organisationens syfte är av ekonomisk natur, i första hand genomförandet av det europeiska återuppbyggnadsprogrammet». Härtill må erinras, att det handlar om uppbygget av en organisation med uppgifter som förutsätta lång varaktighet. När den skall »utarbета allmänna program för produktionen och utbytet av varor och tjänster» (artikel 3); »genomföra ett multilateralt betalningssystem... minska hindren för handeln och betalningarna i avsikt att snarast möjligt helt avskaffa de restriktioner som för närvarande försvåra handels- och betalningsförbindelserna» (artikel 4); blanda sig i finansiella och ekonomiska förbindelser mellan olika stater (samma artikel); sträva till »tullunioner eller liknande anordningar, såsom frihandelsområden» (artikel 5); »förmå medlemsstaterna att samarbeta med varandra och med andra likasinnade länder för att sänka tullar och minska andra handelshinder» i enlighet med principerna i Havanastadgan (artikel 6); upprätta »stabilitet hos den egna valutan och i de inre finansiella förhållandena, välavvägda växelkurser» etc. (artikel 7); ställa arbetskraft till anslutna staters förfogande (artikel 8); ha att erhålla nödiga upplysningar från anslutna länder (artikel 9); upprätta granskningssystem för att kontrollera »hjälpens» användning och »medlemmarnas nationella tillgångar» (artikel 12); »lämna Förenta staternas regering hjälp och upplysningar i vad angår genomförandet

av det europeiska återuppbyggnadsprogrammet» och biträda vid ekonomiska förhandlingar mellan olika länder (artikel 12); måste den inrikta sig på ett *mycket* långvarigt och tidsödande arbete.

Av stadgan framgår att verksamheten förutsätter långtgående politiska beslut och engagemang. Vår mening är därför att regeringen rör sig med fiktioner, när den gör gällande att organisationens uppgifter och syften äro av enbart ekonomisk natur.

Medverkan i Marshallorganisationen synes oss innebära att den alliansfria politik regeringen den 4 februari bekände sig till uppges.

Penningsvärdet skall försämras.

Redan stadgan synes öppna stora möjligheter till inblandning i vårt lands inre angelägenheter. Kravet i artikel 7 att åstadkomma »stabilitet hos den egna valutan och i de inre finansiella förhållandena, välvägdade växelkurser» etc. bör sammanställas med amerikanska uttalanden. Punkten, som återfinnes i de amerikanska villkoren för »hjälpen», motiverades av den amerikanske finansministern Snyder den 14 januari inför senatens utrikesutskott, då han sade att avsikten var att locka till amerikanska kapitalplaceringar i utlandet:

»Särskilda överenskommelser komma att avkrävas varje land att det stabiliserar sin valuta genom balanserad budget, skatteändringar och *devalvering* i rätt tid av försvagade valutor till en nivå, som motsvarar deras verkliga köpkraft.»

Om innebörden häri skriver bland annat Associated Press:

»En devalvering skulle göra de europeiska varorna billigare för Amerika, vilket skulle föranleda amerikanerna att köpa mer från Europa.»

Om en förändring nedåt av växelkursen på den svenska kronan genomföres med t. ex. 10 procent skulle det innebära att Sverige enbart på fjolårets utrikeshandel skulle ha förlorat åtskilliga hundratal miljoner kronor i guld och utländska valutor. Ett krav om devalvering av den svenska kronan måste under nuvarande förhållanden direkt strida mot svenska intressen och ännu mera öka landets valutasvårigheter.

Vem skall bestämma?

Det borde också te sig fullständigt orimligt för den svenska riksdagen, att USA:s regering jämte dess Marshallorganisation skulle kontrollera och öva inflytande på Sveriges monetära, finansiella och skattepolitik. Sverige befinner sig icke i den ekonomiska belägenhet att det behöver öppna gränserna för en främmande konkursförvaltning.

Lika orimligt borde det vara att främmande makter skulle bestämma över vilka länder vårt land upprätthåller handelsförbindelser med och arten av dess ekonomiska och politiska förbindelser med andra länder.

Den svenska ekonomiska politikens inriktning enligt Marshallplanens intentioner kommer att öka möjligheterna till valutaflykt, katastrofalt hota det svenska jordbrukets existens och utsätta den svenska industrien för en förlamande konkurrens från den amerikanska, möjligen även från den brittiska industrien.

Att, såsom propositionen kräver, riksdagen skulle ta ställning till förmån för den s. k. Havanastadgan, innan riksdagen ens tagit del av eller känner dennas innehåll, måste strida mot alla regler för viktiga frågors behandling.

Hur skall »hjälpen» se ut?

Det är anmärkningsvärt, att regeringen inte förelagt riksdagen några uppgifter om arten av den »hjälp» som Sverige och andra länder skulle kunna erhålla. I detta hänseende och i fråga om Sverige synes det närmast som om traditionella kommersiella relationer nu skola politiseras under skylten välgörenhet. Det är bara ett år sedan statsministern förklarade att det för Sverige vore ansvarslost att lita på utländska lån. Nu förefaller det dock som om regeringen ändrat uppfattning.

De sexton Marshallstaternas plan gick ut på amerikanska varuleveranser 1948—51 till 22,4 miljarder dollars värde, därav 8 miljarder under 1948. Den amerikanska regeringens motplan slutar på 17 miljarder under 4½ år. Den föreslog för 1948 6,8 miljarder dollars, men kongressen prutade ner beloppet till 5,3 miljarder att gälla till 1 april nästa år. Den 3 juni beslöt USA:s representanthus statsutskott beskära anslagen intill 1 juli 1949 till 4 miljarder, d. v. s. ungefär tredjedelen av vad Pariskonferensen, efter nedprutning från amerikanskt experthåll, framhöll som ett minimum under de första ett och ett halvt åren.

Förhandsrätt i fråga om leveranserna ges åt amerikansk militär överskottsmateriel för 2,6 miljarder dollars.

Enligt tidigare uppgifter skulle av den samlade Marshallsumman Västtyskland erhålla fyra miljarder dollars. Representanthusets statsutskott uttalar sitt missnöje över den dåliga takten i Tysklands »återuppbyggnad», vilket väl bara kan uttolkas som krav på en större kvot till Tyskland. Statsutskottet uttrycker vidare missnöje över planerna på en mekanisering av Västeuropas jordbruk. En del av pengarna skall dessutom användas för att betala ränta och amortera skulder, d. v. s. penningtransaktioner som inte ge Marshalländerna något varutillskott.

Vad Sveriges andel beträffar föreligger ett Reutertelegram av den 21 april, enligt vilket Sverige skulle erbjudas skuldsätta sig för 28,4 miljoner dollar. Av dessa pengar skulle 26,7 miljoner dollars användas till inköp av amerikanska varor, medan 1,7 miljoner skulle användas för att utjämna förutsedda prisstegringar på amerikanska varor.

Det bör nämnas att Pariskonferensens rapport byggde på förutsättningen att levnadsstandarden och tilldelningen av de viktigaste livsmedlen ännu 1952 skulle vara icke obetydligt lägre än 1934—38.

Karakteristiskt för de amerikanska varulistorna är att dessa främst uppta färdigvaror och endast i ringa grad de råvaror som skulle behövas för den industriella reorganisationen. De begärda leveranserna av stål och skrot lära sålunda ha nedprutats med 80 procent. Leveransernas inriktning torde också komma att försvåra Marshallstaternas jordbruksproduktion.

Denna inriktning av leveranserna gör att berörda länder efter fyraårsperiodens slut måste befinna sig i ett likartat läge som 1948. FN:s Europakommission konstaterar i en analys i april att en ny hjälpplan måste sätta in efter 1951 om inte levnadsstandarden skall avsevärt sänkas:

»Det är nödvändigt med en produktionsökning inom den tunga industrien på mellan 40 och 50 procent, vilket kräver en djupgående omvandling av Europas näringsliv.»

Det framhålles också, vilket står i rak motsättning till tendenserna i Marshallplanen, att Europa måste »drastiskt minska importen från USA av hel-fabrikat, särskilt kemikalier, järn- och stålprodukter samt maskiner».

I detta resonemang ha vi inte bedömt frågan om det är önskvärt att dessa länder erhålla lån för sin återuppbyggnad. Det råder ingen tvekan om att ett stort behov av lån och varor för återuppbyggnaden och folkförsörjningen i de krigshärjade länderna föreligger. Men lån under de villkor som Marshallkrediterna förutsätta, lån som framtvinga en ofördelaktig inriktning av produktionen komma att motverka ett sådant syfte. De komma att öka det amerikanska inflytandet över näringslivet och politiken i de berörda staterna, göra dessa till avsättningsmarknad för den amerikanska industrien och öka den amerikanska industriella överlägsenheten. De förutsätta också som bekant att USA tillförsäkras företrädesrätt till vissa strategiska råvaror.

USA-kongressen om planens syfte.

Det politiska syftet belyses tydligt av kända amerikanska beslut och uttalanden. Marshallplanen är, säger president Truman i ett budskap till kongressen den 19 december 1947, »ett viktigt led i Förenta staternas utrikespolitik». USA kräver »ledarskapet i världen», påpekade presidenten den 17 juni 1947.

Det tycks inte heller vara de europeiska folkens egen sak att utforma sina öden. »USA tänker inte», sade utrikesminister Marshall den 12 januari detta år, »stiga åt sidan och låta andra krafter avgöra hur den framtida europeiska civilisationen skall gestaltas.»

Om Marshallplanens *militära* syfte sade talesmannen för representanhusets utrikesutskott Vorys den 22 mars 1948 vid behandlingen av densamma, att »det handlar om att stödja de länders ekonomi, vilka hålla 104 divisioner för

ett eventuellt försvar mot 199 divisioner från Sovjet och dess förbundna». Försvarsminister Forrestal uttalade sig den 15 januari detta år för

»att försvarsdepartementet skulle få till uppgift att samordna de sexton mottagarländernas försvarskrafter . . .»

I en korrigerad version av ett uttalande för att de 16 staterna också skulle ställa militära baser till USA:s disposition heter det att Forrestal var säker på »att utrikesministern kommer att ha detta i åtanke».

I ett Reutertelegram den 26 februari förklaras det:

»Bland representanhusets medlemmar växer sig den känslan allt starkare att huvudvikten i Marshallhjälpen bör läggas på tanken om en västeuropeisk union.»

Från den svenska regeringens sida har hävdats att den nya organisationen inte har en exklusiv karaktär utan står öppen för alla. Den 10 december 1947 beslöt representanhuset i Washington »att övergångshjälpen skall inställas om mottagarlandets regering råkar under kommunistpartiets herravälde» och att »de som fördela hjälpleveranserna i mottagarländerna skola visa upp intyg att de inte äro kommunister.»

Även vissa europeiska författningar äro för frisinnade, enligt ett uttalande av ett av den amerikanska senatens underutskott den 29 februari, där det pläderas för »starkare regeringar»:

»Sådana ultrademokratiska drag som proportionell representation och att den lagstiftande myndigheten har högsta makten är enbart till nytta för kommunisterna.»

Liksom Hitler förberedde andra världskriget och likvideringen av många folks självständighet bakom en antikommunistisk hetspropaganda, har den antikommunistiska karaktären i Marshallplanen understrukits av amerikanerna själva.

Amerikanerna har alltså inte dolt vad de vilja uppnå med Marshallorganisationens hjälp. Den är en del av politiken att åstadkomma ett krigsblock under USA:s ledning och trygga ett amerikanskt herravälde i Europa.

Kritiska stämmor.

Även i berörda länder har en viss oro över Marshallplanens konsekvenser yppats, som särskilt stegrats den senaste veckan när de amerikanska villkoren fixerats. Den brittiska Manchester Guardian skriver sålunda om Marshalls villkor när planen framlades för kongressen:

»De villkor han skisserar och som i stort sett sammanfalla med Harrimanutskottets komma att kräva tunga beslut på det inrikespolitiska området i alla berörda länder . . . De som acceptera amerikansk hjälp måste avge bindande löften beträffande sin finansiella och monetära politik samt om sina metoder att stabilisera priser och omkostnader.»

Stockholms-Tidningen skriver om de amerikanska kontrollkraven och de uppställda förpliktelserna:

»Här föreligger möjligheter för ett tryck på mottagarländerna, varierande allt efter varje lands förhållanden och förmåga att avvisa påtryckning. Och kontrollorganet får under alla förhållanden en makt över den europeiska ekonomin, som förefaller ofantlig, innan man fått närmare detaljuppgifter om hur den är tänkt.»

Även Expressen uttrycker bekymmer:

»Att ett dylikt förvaltningsorgan i amerikansk regi öppnar stora möjligheter för en amerikansk politisk penetration i de av hjälpaktionen berörda länderna är alldeles uppenbart.»

Årskonferensen av brittiska akademikerförbundet, som räknade 200 deltagare, vilka representerade 18 500 brittiska vetenskapsmän, uttalade den 19 maj:

»Marshallplanens villkor kommer att hindra det vetenskapliga och industriella framåtskridandet i England och underminera landets nationella oavhängighet.»

Den amerikanske presidentkandidaten Wallace har förklarat:

»Jag kämpar mot Trumandoktrinen och Marshallplanen sådan den tillämpas, ty de splittra Europa i två fientliga läger.»

Den 24 februari sade han:

»Marshallplanen har övertagits av amerikanska monopolister. Genom denna plan tar storfinansens sikte på att upprätta ekonomiskt herravälde över Europa.»

Fördelar för Sverige?

Trots allt detta och trots de farhågor utrikesministern uttrycker hävdar denne dock att medlemskapet i organisationen »ger betydande fördelar i form av ökade möjligheter till samverkan i gemensamt intresse». Om resultatet blir, vilket synes uppenbart, att möjligheterna till samverkan med östra och sydöstra Europa riskeras och Sveriges ekonomiska rörelsefrihet begränsas kommer den av utrikesministern angivna fördelen att förvandlas till sin raka motsats.

Utrikesministern understryker de anslutna staternas vetorätt. Är det icke antagligt att en stat, som är medlem av organisationen och ryggat ett beslut som går i strid mot dess intressen, ändå mera undergräver sina möjligheter till samarbete med medlemsstaterna? Kunnat de stater, som nu på amerikansk uppfordran skapa denna organisation och ikläda sig de redan antydda förpliktelserna, över huvud tänkas utnyttja den formella vetorätten?

På grundval av det anförda kunna vi icke inse att något svenskt intresse betjänas av Sveriges anslutning till Marshallorganisationen. Den handel vårt land behöver driva med utlandet kan utvecklas oberoende av dylika förbindelser, ja så mycket lättare därför att landet behåller sin fulla frihet att på grundval av egna intressen och resurser utforma sin handelspolitik.

Propositionen skall följas av ytterligare en proposition i ämnet, som skall

beröra Sveriges och övriga »Marshallstaters» förhållanden visavi Förenta staterna. Då propositionen nr 257 konstaterar att den europeiska organisation, till vilken anslutning nu föreslås, avser att »bistå den amerikanska organisationen i dess arbete», framgår redan härav, att det viktigaste avsnittet av problemet icke är det som i proposition nr 257 förelagts riksdagen. Snarare kan detta betraktas som sekundärt i jämförelse med den uppgörelse med USA och dess organisation, varom riksdagen *senare* skall erhålla förslag. Denna *senare* del anses för övrigt så väsentlig att enligt försljudande en särskild riksdag kommer att inkallas för behandling av densamma.

Förhandlingar upptas nu med Förenta staternas regering om den s. k. Marshallhjälpen. Dessa torde bli mycket komplicerade på grund av de långtgående amerikanska villkoren. Som bekant har en rad europeiska stater, därtill de mest krigshärjade, undanbett sig medlemskap i Marshallorganisationen, bl. a. därför att de amerikanska villkoren och organisationens utformning anses möjliggöra en sådan amerikansk inblandning i berörda länders inre angelägenheter, som sätter deras nationella självständighet i fara.

Det ter sig med hänsyn härtill för oss orimligt att riksdagen före behandlingen av den primära frågan upptar den sekundära, så mycket mer som ett bifall till proposition nr 257 kommer att anses prejudicerande för huvudfrågans *senare* behandling.

Det är stridande mot all praxis och mot den grundlighet varmed viktiga frågor prövas, att riksdagen engagerar landet i viktiga förbindelser med andra länder, innan allt nödigt material föreligger att bedöma konsekvenserna därav.

Med hänvisning härtill föreslås,

att beslut i fråga om anslutning till »konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete» uppskjutes till dess propositionen om den bilaterala överenskommelsen med USA, som har samband med Marshallplanen, kan behandlas och avgöras av riksdagen. Om detta yrkande avslås föreslås alternativt,
att riksdagen avslår Kungl. Maj:ts proposition nr 257.

Stockholm i juni 1948.

Hilding Hagberg.

Fritjof Lager.

Erik Karlsson.

Gunnar Dahlgren.

Gunnar Adolfsson.

Knut Senander.

Helmer Holmberg.

Gösta Kempe.

Harald Johanson.